

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Kori I:n tavoitteena on vahvistaa nuorten polkua eteenpäin elämässä, tarjoamalla heille riittävää tukea koulutuksen ja työelämän osalta sekä varmistamalla, että jokaisella nuorella on mahdollisuus osallistua mieluisaan harrastukseen.

Tavoite 1:

Kuntaliitto pitää tärkeänä hyvinvoinnin edistämisen tavoitetta koulutuspalveluissa – että nuoret voivat hyvin koulussa ja oppilaitoksissa. Tämä edellyttää, että koulutuksen laadukkuuteen sekä oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointiin kiinnitetään huomiota perusopetuksessa, toisella asteella ja korkeakoulutuksessa ennen kaikkea kuntien ja koulutuksen järjestäjien toimesta. Kuntaliitto arvostaakin yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelun ja toteutuksen tunnistamista koulutuksen järjestäjien keskeisenä vastuuna. Samalla on hyvä korostaa, että käytännön toteutus tapahtuu tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueiden ja muiden hyvinvoinnin edistämisen palveluita tarjoavien tahojen, kuten kuntien nuoriso-, liikunta- ja kulttuuripalveluiden sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Koska oppilaitokset tavoittavat lapset ja nuoret kattavasti, on ensiarvoisen tärkeää varmistaa riittävät opetushenkilöstön resurssit, samalla painottaen monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön keskeistä roolia. Lisäksi on olennaista varmistaa, ettei uusien ammattiryhmien tulolla ja valtionavustuksin lähdetä paikkaamaan puutteita opiskeluhoitopalveluiden henkilöstömäärässä tai nuorten mielenterveyspalveluiden saatavuudessa. On erikoista, ettei ohjelmaluonnoksessa ole tunnustettu liikunnan ja terveystiedon opetuksen ensisijaista roolia perusopetuksessa liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi. Sen sijaan paino on annettu liikunnanohjauksen kehittämiseksi, mutta konkreettista tietoa tämän toteuttamisesta ei ole tarjottu kunnille ja opetuksen järjestäjille.

Useat kunnat sekä koulutuksen järjestäjät kertovat haasteista lakisääteisten opiskelijoille kuuluvien yksilöllisten opiskeluhuollon palveluiden toteutumisessa. Oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että opiskeluhuollon kokonaisuus, yhteisöllinen ja yksilöllinen työ, toteutuu asianmukaisesti. Kuntaliitto edellyttää kiinnittämään huomiota hyvinvointialueiden kyvykkyyteen toteuttaa yksilöllisiä opiskeluhuollon palveluita lain edellyttämällä tavalla molemmilla kansalliskielillä, ja korostaa, että tämä edellyttää myös riittäviä resursseja ja selkeää vastuunjako kuntien ja hyvinvointialueiden välillä.

Kuntaliitto on tyytyväinen, että ohjelmaluonnoksessa tunnistetaan kulttuuritoiminnan potentiaali nuorten elinolojen, yhteisöllisyyden, luovuuden ja hyvinvoinnin edistämässä. Vaikka monet kunnat ovat jo tehneet merkittävää työtä luodessaan kulttuurikasvatussuunnitelmia, ohjelmaluonnoksessa ei kuitenkaan tarjota selkeitä ohjeita näiden suunnitelmien laadinnan ja ennen kaikkea käytännön toteutuksen tukemiseksi. Kuntien kulttuuritoimintalain mukaisesti on myös tärkeää varmistaa, että kunnilla säilyy toimintavapaus järjestää yhteistyötä esimerkiksi koulujen ja kulttuuritoiminnan välillä paikalliset voimavarat ja mahdollisuudet huomioiden.

Tavoite 2:

On ensiarvoista, että jokaisella nuorella on pääsy itselleen mieluisaan harrastukseen. Kuntaliitto kiittää, että ohjelmaluonnoksessa tunnistetaan etenkin erityistarpeisten nuorten mahdollisuus osallistua harrastustoimintaan. Matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksien rinnalla on tärkeää tarjota selkeitä polkuja syventävään harrastustoimintaan, joka parhaimmillaan edistää nuorten kokonaisvaltaista kehitystä, tarjoten heille kuuluvuuden tunnetta, aikaansaamisen iloa, henkilökohtaista kasvua sekä merkityksellisyyden kokemuksia.

Kuntaliitto painottaa, että on tunnistettava ja tarjottava nuorille ennen kaikkea heidän omia tarpeitaan vastaavia ja heidän hyvinvointiaan tukevia harrastusmahdollisuuksia. Tämä tarkoittaa hyvin suunniteltujen palveluiden, tilojen, paikkojen ja puitteiden tarjoamista, jotka vastaavat monipuolisesti nuorten harrastusintressejä. Nuorisolain mukainen harrastamisen Suomen malli, joka mahdollistaa peruskoululaisille harrastustoiminnan järjestämisen koulupäivän yhteydessä, on tärkeä askel tämän tavoitteen saavuttamisessa. Kuntaliitto kuitenkin ilmaisee huolensa siitä, että mikäli mallin myönteinen kehitys jatkuu, ei vuosittain jaettava valtionavustus välttämättä riitä kattamaan kunnissa aiheutuvia kustannuksia. Tämä tilanne ei saa johtaa siihen, että kuntien omarahoitusosuuden edellytetään kasvavan, vaan on löydettävä kestäviä ratkaisuja toiminnan saatavuuden ja saavutettavuuden varmistamiseksi.

Lisäksi Kuntaliitto arvostaa ohjelmaluonnoksen tunnustusta kulttuuripainotteisen harrastustoiminnan merkitykselle nuorten hyvinvoinnin ja luovuuden tukemisessa, ja korostaa monipuolisen kulttuuritoiminnan, kuten nuorisoteatterin ja taidekasvatuksen, roolia tässä tavoitteessa. Samalla Kuntaliitto muistuttaa, että laadukkaan kulttuuritoiminnan ylläpitäminen vaatii

riittäviä kansallisia toimenpiteitä, jotta varmistetaan, että kunnilla on tarvittavat resurssit. Lisäksi on tärkeää säilyttää harrastustoiminnan joustavuus ilman hallinnollisen taakan lisäämistä ja selkeyttää ohjelmaluonnoksessa etsivän harrastustoiminnan ja kulttuurisen nuorisotyön käsitteet, etteivät ne sekoitu etsivään nuorisotyöhön.

Tavoite 3:

Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrän vähentämisessä nuorten työpajatoiminnalla ja etsivällä nuorisotyöllä on keskeinen rooli monialaisina ja ennaltaehkäisevinä palveluina. Työpajojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyö on osoittautunut tehokkaaksi keinoksi tukea opiskelijoiden hyvinvointia ja opiskelumotivaatiota. Kuntaliitto haluaakin korostaa oppivelvollisuutta suorittavien nuorten mahdollisuutta osallistua työpajajaksoihin tärkeänä resurssina, jonka sisältöjä voidaan opinnollistamisen kautta liittää osaksi tutkinnon suorittamista. Työpajojen ja oppilaitosten välinen yhteistyö sekä paikallisten toimintamallien luominen tarjoavat mahdollisuuksia erityisesti ammatillisen koulutuksen alueella, mikä tukee oppimisen tuen uudistamista koskevan hallitusohjelman kokonaisuuden toteuttamista.

Kuntaliitto ilmaisee huolta nuorisotyön määrärahojen supistumisesta, mikä herättää kysymyksiä nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön tulevaisuudesta monialaisina ja ennaltaehkäisevinä palveluina. Määrärahojen vähentäminen ilmentää merkittävää ristiriitaa tavoitteiden ja niiden toteutuksen resursoinnin välillä. Tämä asettaa kunnat haastavaan tilanteeseen ja uhkaa nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemiseksi tärkeiden palveluiden jatkumista ja kehittämistä.

On syytä suhtautua kriittisesti suunnitelmaan kumota lakimuutos, joka on mahdollistanut 16–29-vuotiaiden osallistumisen ammatilliseen kuntoutukseen ilman sairaus- tai vammadiagnoosia. Tämän toteutuminen voisi päättää nykymuotoisen Nuotti-valmennuksen, joka on olennainen matalan kynnyksen palvelu koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville nuorille, auttaen heitä löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan polun opiskeluun tai työelämään. Hyvinvointialueiden toiminnan aloittaminen ja kuntouttavan työtoiminnan siirtyminen pääsääntöisesti niiden järjestettäväksi on muuttanut nuorille suunnattujen palveluiden kokonaisuutta, vaikka nuorten työpajat eivät hyvinvointialueelle siirtyneetkään. On tärkeää seurata tätä muutosta huolellisesti, jotta voidaan varmistaa, että nuoret saavat pääsyn juuri heille soveltuviin palveluihin ja tukeen.

Kuntaliitto ilmaisee huolensa lastensuojelulain muutoksen yhteydessä tehdystä päätöksestä laskea jälkihuollon ikäraja 25 vuodesta 23 vuoteen ja korostaa, että tämän muutoksen vaikutuksia nuorten opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksiin tulee seurata ja arvioida huolellisesti. Samalla Kuntaliitto pitää välttämättömänä, että sijoitettujen lasten sivistyksellisiin oikeuksiin ja koulutuspalveluihin kiinnitetään erityistä huomiota. On tärkeää tunnistaa myös erityisen huolenpidon ja perhekuntoutuksen vaikutukset lapsen koulunkäynnille ja varmistaa, että näissä tilanteissa tarjotaan riittävää tukea koulumenestykselle. Lisäksi on tärkeää vahvistaa hoito- ja kuntoutuspalveluita

vakavasti väkivaltaisille tai väkivaltaisesti oireileville nuorille ja parantaa erilaisia kuntoutus- ja mielenterveyspalveluita myös sijoituspaikoissa.

Kokonaisuudessaan kunnilla on keskeinen rooli korin 1 tavoitteiden saavuttamisessa. Kunnat ovat lähellä nuorten arkea ja tarjoavat heille tarpeellisia palveluita, kuten koulutuksen ja työllisyyden tukemista sekä vapaa-ajan toimintoja. Lisäksi kunnat työskentelevät tai järjestävät palveluita monialaisesti eri toimijoiden, kuten koulujen, oppilaitosten, työ- ja elinkeinopalveluiden, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä nuorisotyön kanssa. Tämä moniammatillinen yhteistyö on avainasemassa nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisessa. Kunnille tulee turvata riittävät resurssit näiden tehtävien hoitamiseen, jotta ne voivat tehokkaasti edistää nuorten polkua eteenpäin.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Kori 2 keskittyy nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen. Se tähtää erityisesti mielenterveyspalveluiden laadun parantamiseen ja saatavuuden lisäämiseen, mutta samalla korostaa myös laajempaa yhteiskunnallista vastuuta nuorten mielenterveyden edistämisessä.

Tavoite 4:

Nuorten pääsy oikea-aikaisiin ja laadukkaisiin mielenterveyspalveluihin kiinnitetään ohjelmaluonnoksessa suoraan Kansallisen mielenterveysstrategian ja itsemurhien ehkäisyohjelman (2020–2030) painopisteeseen "Lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa". Tässä ohjelmassa korostetaan mielenterveyttä tukevien kasvuolosuhteiden merkitystä, kuten hyvän itsetunnon, mielenterveystaitojen ja oppimisen tukemista. Kuntaliitto huomauttaa, että hallituksen esittämät leikkaukset sosiaaliturvaetuksiin ja -tukiin voivat samanaikaisesti heikentää haavoittuvassa asemassa olevien perheiden taloudellista turvaa ja sitä kautta lasten ja nuorten kasvuolosuhteita ja mielenterveyttä.

Mielenterveyspalveluiden tehokas ja saavutettava toteutus on varmistettava nuorten arjessa. Kuntaliitto korostaa, että mielenterveyspalveluiden laadukkuuden, oikea-aikaisuuden ja saatavuuden varmistaminen koko maassa vaatii riittäviä investointeja ja resursseja, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien nuorten tukemiseksi. Korjaavien ja kuntouttavien toimien vaikuttavuus voi jäädä saavuttamatta, jos samanaikaisesti kasvuolosuhteiden perustaa heikennetään.

Kuntaliitto korostaa, että haavoittuvassa asemassa olevien nuorten, kuten eri vähemmistöihin kuuluvien nuorten, kotoutumisen ja alueellisen eriarvoisuuden kysymyksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Perheen taloudellisen aseman huomioon ottaminen on tärkeää, sillä se voi vaikuttaa nuoren elämänvalintoihin ja esimerkiksi osallisuuden hakemiseen epäsuotuisista ryhmistä tai

jengeistä. On tärkeää varmistaa, että mielenterveyspalveluiden lisäksi tarjotaan monipuolisia tukimuotoja, jotka edistävät nuorten sosiaalista osallisuutta ja ehkäisevät syrjäytymistä.

Lisäksi Kuntaliitto pitää myönteisenä, että ohjelmaluonnoksessa tuodaan esille kulttuurin merkitys hyvinvoinnin edistämiseksi ja korostaa, että hyvinvointialueilla tulisi tunnustaa ja hyödyntää kulttuuritoiminnan potentiaalia osana kulttuurihyvinvointia entistä systemaattisemmin. Kulttuurilähetteet, kulttuurikaveritoiminta ja muut kulttuurihyvinvointiin liittyvät toimintamallit ovat arvokkaita välineitä mielenterveyden edistämiseksi.

Tavoite 5:

Nuorten mielen hyvinvointia on mahdollista edistää mielekkäiden vapaa-ajan aktiviteettien kautta. Urheilulla, liikunnalla ja liikkumisella on tässä keskeinen rooli, sillä ne eivät ainoastaan edistä fyysistä terveyttä, vaan tarjoavat myös väylän stressin purkamiseen, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteenkuuluvuuden vahvistamiseen sekä itsetuntemuksen syventämiseen. Kuntaliitto painottaa, että näiden hyötyjen saavuttamiseksi on tarpeen vahvistaa nuorten kanssa työskentelevien aikuisten mielenterveys- ja pedagogista osaamista. On kuitenkin yhtä tärkeää tukea nuorten omaehtoista toimintaa, kannustaa heitä itseilmaisuun ja luovuuteen sekä tarjota mahdollisuuksia omien projektien kehittämiseen ja toteutukseen.

Kuntaliitto toteaa, että vaikka ehdotus kokeilla uusia tapoja lisätä 12–17-vuotiaiden kiinnostusta kulttuuriin ja taiteeseen on kannatettava idea, sen käytännön toteutus tarvitsee tarkempaa suunnittelua ja määrittelyä. Koska monet kunnat jo tarjoavat lastenkulttuuripalveluja ja koulujen taito- ja taideopetusta, on välttämätöntä varmistaa, että tavoite täydentää olemassa olevia toimintoja uusilla innovatiivisilla lähestymistavoilla, joilla voidaan aidosti lisätä nuorten kiinnostusta kulttuuria ja taidetta kohtaan.

Kokonaisuudessaan korin 2 osalta Kuntaliitto korostaa, että kunnilla on merkittävä rooli nuorten mielen hyvinvoinnin tukemisessa, sillä ne ovat lähimpänä nuorten arkea. Kunnat tarjoavat monipuolisia ja saavutettavia palveluita nuorten tarpeisiin vastaamiseksi. Tämän lisäksi kunnat työskentelevät tai järjestävät palveluita monialaisesti eri toimijoiden, kuten koulujen, oppilaitosten, järjestöjen, urheiluseurojen ja terveydenhuollon, kanssa, jotta nuorten mielen hyvinvointia voidaan tukea kokonaisvaltaisesti. Kunnille on varmistettava riittävät resurssit, jotta ne pystyvät vastaamaan tähän haasteeseen.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Kori 3 keskittyy nuorten hyvinvointiin, painottaen osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta. Se korostaa nuorten aktiivista osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon, mukaan lukien ilmastonmuutoksen vastainen toiminta.

Tavoite 6:

Nuorten osallistumisen vahvistaminen paikallisessa päätöksenteossa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa on tärkeä kehityskohde. Kuntaliitto painottaa, että nuorten arkea konkreettisesti koskevat asiat valmistellaan ja päätetään kunnissa, ja on tärkeää varmistaa nuorten osallistuminen sekä valmistelu- että päätöksentekovaiheessa. Kunnallisten prosessien kehittäminen osallistumisen lisäämiseksi on keskeistä ja edellyttää luottamushenkilöiden, viranhaltijoiden ja koko yhteisön ymmärrystä ja sitoutumista nuorten osallistumisen vahvistamiseen sekä riittäviä resursseja.

Kuntaliitto korostaa, että osallistuminen ja keskustelu näissä prosesseissa tarjoavat nuorille mahdollisuuden saada monipuolisempaa ymmärrystä esimerkiksi ilmastoasioista ja muista yhteiskunnallisista kysymyksistä. Nuorten osallistumisen keinot ovat moninaiset, mukaan lukien digitaaliset alustat, nuorten raadit, nuorisovaltuustot ja muut vastaavat foorumit. On ensisijaisen tärkeää, että nämä keinot ovat saavutettavia ja tukevat erilaisten nuorten osallistumista, jotta kaikkien äänet eivät ainoastaan kuulu, vaan myös vaikuttavat päätöksentekoon. Lisäksi on olennaista tukea nuorten omaa toimijuutta ja kykyä vaikuttaa, jotta he kokevat voivansa aktiivisesti muokata omaa elämäänsä, ympäristöään ja tulevaisuuttaan.

Tavoite 7:

Nuorten turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen vahvistaminen edellyttää nuorten kokeman turvattomuuden monipuolista käsittelyä ja ennaltaehkäisevien toimien tarjoamista. Kuntaliitto painottaa, että tämä kattaa syrjinnän, yksinäisyyden ja eristäytymisen torjunnan sekä henkisen hyvinvoinnin tukemisen. Koulutuksella, terveydenhuollolla, yhteisöllisyydellä ja sosiaalisten suhteiden vahvistamisella on keskeinen merkitys nuorten turvallisuuden kokemuksessa.

Kuntaliitto huomioi, että Ankkuritoiminnan kehittäminen on olennainen osa nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisyä ja korostaa tarvetta tunnistaa ja tukea myös muita ennaltaehkäisevän toiminnan muotoja. Tähän kuuluvat kunnallisen nuorisotyön roolin vahvistaminen monialaisessa yhteistyössä sekä harrastustoiminnan ja seuratoimijoiden mahdollisuudet, jotka kaikki edistävät nuorten turvallisuuden tunnetta ja ehkäisevät rikollisuutta.

Tavoite 8:

Nuorten resilienssin vahvistamisen yhteydessä on syytä korostaa, että se on ennen kaikkea yhteisöllisesti muotoutuva ominaisuus. Se kumpuaa yksilön sisäisten voimavarojen lisäksi voimallisesti yhteisön tuesta ja verkostoista. Tässä kontekstissa korostuu yhteisöllisyyden vahvistamisen merkitys, mikä tukee nuorten kykyä kohdata ja selviytyä haastavista tilanteista. Avainasemassa ovat turvalliset ja osallistavat aikuiset sekä ympäristöt, jotka tukevat nuorten resilienssin kehittymistä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tämä edellyttää monialaista lähestymistapaa, jossa koulutuksen, terveydenhuollon, nuorisotyön sekä urheilu- ja kulttuurialojen toiminnot yhdistyvät osaksi laajempaa yhteiskunnallisten palveluiden verkostoa.

Kuntaliitto korostaa, että resilienssin kehittymisen kannalta lähiyhteisöt, kuten kaverit ja perhe, ovat nuorille korvaamattoman tärkeitä. Nuorisotyön roolin vahvistaminen näiden yhteisösuhteiden tukena on olennainen osa nuorten resilienssin kokonaisvaltaista vahvistamista. Lisäksi on keskeistä tunnistaa ja aktiivisesti tukea kulttuurin, liikunnan ja urheilun tarjoamia mahdollisuuksia, erityisesti maahanmuuttajataustaisten nuorten yhteiskuntaan integroitumisen edistämiseksi.

Kokonaisuudessaan korin 3 osalta Kuntaliitto korostaa, että kunnat ovat keskeisessä asemassa nuorten osallisuuden, yhteisöllisyyden ja turvallisuuden vahvistamisessa, sillä ne pystyvät vastaamaan paikallisiin tarpeisiin ja olosuhteisiin. Kunnat ovat lähimpänä nuoria ja heidän arkeaan, joten ne tunnistavat parhaiten nuorten erityistarpeet ja voivat kehittää kohdennettuja ratkaisuja. Lisäksi kunnat ovat monin osin avainasemassa yhteistyön ja verkostoitumisen edistämiseksi eri toimijoiden välillä, erityisesti yhteisöllisen opiskeluhuollon kannalta, jossa koulutuksen järjestäjät ovat keskeisiä toimijoita.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Kuntaliitto kiittää siitä, että ohjelmaluonnoksessa tuodaan näkyvästi esille kunnallisen nuorisotyön merkitys nuorten kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemisessa yhteiskunnassa. On tärkeää tunnistaa, että nuorisotyötä toteutetaan kunnissa monipuolisesti eri toimintaympäristöissä, niin nuorten vapaa-ajalla kuin kouluissa ja oppilaitoksissa. Kuntaliitto korostaa, että nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen onnistuminen vaatii riittäviä resursseja ja toimintaedellytyksiä kuntatasolla. Kunnat ovat nuorisotyön keskeisiä rahoittajia, joten niiden panostus on kriittisen tärkeä nuorten kasvun ja osallisuuden edistämiseksi.

NuoDo-tilastointijärjestelmän laaja käyttöönotto jo yli 120:ssä eri kokoisessa kunnassa ympäri Suomen osoittaa, että järjestelmä on tärkeä osa kunnallista nuorisotyön arviointikokonaisuutta. Tiedolla johtaminen ja tiedolla kehittäminen ovat olennaisia kehityskohteita nuorisotyössä, mikä korostuu myös osaamiskeskuksissa. Nuorisotyön alueellisen ja valtakunnallisen näkyvyyden edistämiseksi tiedontuotannolla ja tilastoinnilla on olennainen rooli. Onkin tärkeää varmistaa, että kuntien käytössä olevat eri tilastointijärjestelmät mahdollistavat avoimen ja yhteismitallisen tiedonsaannin myös tulevaisuudessa.

Kuntaliitto on jatkossakin sitoutunut olemaan mukana nuorten ohjaus- ja palveluverkostojen kehittämisessä niin asiantuntijaresurssilla kuin hankkeen kautta. Nuorten ohjaus- ja palveluverkostojen toiminnan kehittäminen on erityisen tärkeää nykyisessä yhteiskunnallisessa kontekstissa, jossa suuret muutokset vaikuttavat nuorten elämään ja hyvinvoinnin edellytyksiin. Kuntaliitto korostaa, että paikallisten tietojen ja kokemusten hyödyntäminen nuorten elämästä ja palveluista on avainasemassa. Kehittämiprosessiin onkin aktiivisesti sisällytettävä kuntien omat näkökulmat, asiantuntemus ja innovatiiviset ratkaisut, jotta nuorten tarpeisiin voidaan vastata paikallisesti merkityksellisesti ja tehokkaasti.

Painopisteet nuorisolan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

-

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisolan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Kansainvälinen ja eurooppalainen toiminta on keskeinen osa nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämistä. Kuntaliiton mielestä on tärkeää panostaa siihen, että tietoisuus eri ohjelmien tarjoamista mahdollisuuksista leviää laajemmin kunnissa ja paikallistasolla toimivissa järjestöissä. On myös olennaista, että hakuprosessit ovat mahdollisimman yksinkertaisia ja hallinnollinen kuorma pidetään minimissä, jotta tukia ei alihyödynnetä.

Esimerkiksi Euroopan alueiden komitean nuorten vaaleilla valittujen poliitikkojen ryhmän (YEP) sekä Euroopan neuvoston kunta- ja aluehallintokongressin nuorisoadustajan tehtävän tunnettuuden lisääminen on tärkeää, jotta voidaan vahvistaa ihmisoikeus-, osallisuus- ja demokratiatyötä. Haasteena on ollut löytää sopivia nuoria näihin tehtäviin Suomesta, joten tiedotusta ja tietoisuutta näistä mahdollisuuksista tulisi lisätä. Lisäksi, kun otetaan huomioon nuorisodelegaattien osallistuminen opetus- ja kulttuuriministeriön EU-valmisteluun, on suositeltavaa laajentaa heidän osallistumistaan myös ilmastotyöhön vaikuttavien EU-jaostojen prosesseihin. Tämä antaa nuorille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa suoraan ilmastopolitiikkaan ja sen kehittämiseen EU-tasolla.

Kuntaliiton mielestä on tärkeää, että Suomi jatkaa aktiivista rooliaan nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämässä sekä kansainvälisessä että eurooppalaisessa kontekstissa, ja että nuorten ääni kuuluu kaikessa päätöksenteossa.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Menestyksenkäs nuorisotyö ja -politiikka vaativat paitsi selkeää koordinoitua ja johtamista, myös aidon monialaisuuden tunnustamista. Vaikka opetus- ja kulttuuriministeriö on hallitusohjelman mukaisesti vastuussa nuorten hyvinvointityön johtamisesta, on kriittisen tärkeää, että kaikki relevantit ministeriöt osallistuvat aktiivisesti yhteistyöhön. Lisäksi on keskeistä tunnistaa kuntien keskeinen rooli paikallisen tason toiminnan moninaisina ja poikkihallinnollisina toteuttajina. Kunnat, yhdessä muiden alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa, ovat avainasemassa, kun luodaan

käytännön ratkaisuja nuorisotyön haasteisiin ja varmistetaan, että toimet vastaavat paikallisiin tarpeisiin ja todellisuuksiin.

Kuntaliitto haluaa nostaa esille, että vaikka edellisessä valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa (2020–2023) oli puutteita, siinä oli kuitenkin nykyistä ohjelmaluonnosta selkeämmin määritelty tavoitteet, toimenpiteet, yhteistyökumppanit ja seurantamittarit. Nykyinen ohjelmaluonnos ei kattavasti määrittele tai selkeytä useita kriittisiä tekijöitä, erityisesti seurantamittareita. Kuntaliitto painottaa indikaattorien selkeän määrittelyn merkitystä ohjelman onnistumiselle ja sille, että se vastaa nuorten tarpeisiin ja edistää heidän hyvinvointiaan tehokkaasti. Samalla on kuitenkin tärkeää löytää tasapaino seurantatietojen ja indikaattoreiden sekä näistä kunnille ja koulutuksen järjestäjille aiheutuvan hallinnollisen raportointityön välille, jotta varmistetaan ohjelman käytännön toteutettavuus ja tehokkuus.

Kuntaliitto painottaa, että ohjelmaluonnoksen asettamista tärkeistä ja oikeansuuntaisista tavoitteista huolimatta resurssien riittävyydestä ei ole käyty riittävää yhteiskunnallista keskustelua. Hallituksen toteuttamat taloudelliset toimet, kuten leikkaukset sosiaaliturvaan ja nuorisotyön määrärahoihin, saattavat lisätä paineita ja odotuksia kuntien suuntaan vastata näiden toimien seurauksista. On siis kriittisen tärkeää, että kuntien ja muiden nuorisotoimijoiden riittävät resurssit turvataan, jotta ohjelman tavoitteet nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden parantamiseksi voidaan todella saavuttaa.

Yhteenvedona Kuntaliitto haluaa korostaa, että yhteiskuntamme tulee pitkäjänteisesti eri tahojen vaikuttavalla yhteistyöllä turvata, että syvää huolta aiheuttava nuorten eriarvoistumiskehitys ilmiöineen katkaistaan. Jokaisella nuorella taustaan, sukupuoleen tai muuhun ominaisuuteen katsomatta tulee olla mahdollisuus toteuttaa itseään, kokea olevansa arvokas ja voida tuntee kuuluvansa yhteiskuntaan. Kunnissa tehtävillä ratkaisuilla on jatkossakin huomattava rooli rakennettaessa sosiaalisesti kestävämpää yhteiskuntaa myös nuorille.

Räikkönen Timo
Suomen Kuntaliitto